

Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi Sayı: 7/4 2018 s. 2721-2732, TÜRKİYE

Araştırma Makalesi

OKULLARDA SOSYAL SERMAYE ÖLÇEĞİ: BİR ÖLÇEK GELİŞTİRME ÇALIŞMASI*

Mahmut POLATCAN**

Geliş Tarihi: Eylül, 2018

Kabul Tarihi: Aralık, 2018

Öz

Bu çalışmada öğretmenlerin okullardaki sosyal sermayeye ilişkin algılarını belirlemek amacıyla geçerli ve güvenilir bir ölçek aracı geliştirilmiştir. Araştırmanın örneklemini, 2016-2017 eğitim öğretim yılında Ankara İli Yenimahalle İlçesi'nde görev yapmakta olan 250 lise öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmanın kapsam geçerliliği için uzman görüşlerinden yararlanılmıştır. Araştırmanın yapı geçerliliği için uygulanan Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) sonucunda ölçeğin açıkladığı varyans % 64.83 olarak saptanmış ve 5 faktörden oluşan bir yapı elde edilmiştir. AFA sonuçlarını doğrulamak amacıyla yapılan Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) sonuçlarına göre 5 faktörlü yapının uyum indekslerinin iyi düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Diğer taraftan okullarda sosyal sermaye ölçeğinin güvenilirlik analizi için Cronbach Alfa katsayısından yararlanılmış, ölçek maddelerinin ayırt ediciliği için ise düzeltilmiş madde toplam korelasyonları incelenmiş ve ölçeğin güvenilir ölçek aracı olduğu saptanmıştır. Sonuç olarak okullarda sosyal sermaye ölçeğinin geçerli ve güvenilir bir ölçek aracı olduğu ifade edilebilir.

Anahtar Sözcükler: Sosyal sermaye, sosyal ağlar, okullar.

SOCIAL CAPITAL IN SCHOOL: VALIDITY AND RELIABILITY STUDY

Abstract

In this study a valid and reliable scale was developed to identify teachers' perceptions of social capital in schools. The participants consisted of 250 high school teachers who worked in Yenimahalle district of Ankara in 2016-2017 academic year. Expert opinion was received regarding the content validity of the study. In the Exploratory Factor Analysis (EFA) that was undertaken for construct validity, the variance the scale accounted for was found as 64.82% and a construct that consisted of 5 factors was obtained. According to the Confirmatory Factor Analysis (CFA) that was undertaken to affirm the results of EFA, the fit indices of the 5-constructed structure were found to be at a good level. In addition, Cronbach's Alpha coefficient was utilized for the reliability analysis of social capital in schools. As for the item

* Bu çalışma, Prof. Dr. Ali BALCI danışmanlığında Mahmut POLATCAN tarafından hazırlanan "Okullarda Sosyal Sermaye ile Yenileşme İklimi Arasındaki İlişki" adlı doktora tezine dayalı olarak üretilmiştir. Ölçek geliştirme sürecinde çalışmaya katkı sunan Sayın Prof. Dr. Ali BALCI'ya teşekkür ederim. Ayrıca bu çalışma 19-21 Ekim 2017 tarihleri arasında Ankara'da düzenlenen "EYFOR-8 Uluslararası Eğitim Yönetimi Forumu"nda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

** Arş. Gör. Dr.; Karabük Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, mahmutpolatcan78@gmail.com.

discriminations, total-item correlations were analyzed, and the scale was determined to be a reliable measurement instrument.

Keywords: Social capital, social networks, schools.

Giriş

Sanayi ve teknolojinin gelişmesiyle birlikte oluşan kentsel yaşam, insanların yalnızlaşmasına yol açmıştır (Putnam, 1995). Nitekim araştırmacılar, verimliliği temel ilke olarak benimseyen örgütlerin hammaddeye dayalı ekonomik sermaye ve insan bilgisine dayalı beşerî sermayeleri güçlü olmasına rağmen verimliliklerinin yüksek olmadığını ortaya koymuşlardır. Bu durum, insanlar arasındaki güvene dayalı ilişkilerin zayıflandığından ve insanların karar alma süreçlerine katılımlarının düşüklüğünden kaynaklanmaktadır (Coleman, 1988; Fukuyama, 2005; Nahapiet ve Ghosal, 1998; Putnam, 1995). Zira sosyal sermayenin zenginleştirilmesi hem toplumsal hem de örgütsel gelişmeyi kolaylaştırmaktadır.

Topluma hizmet eden örgütlerden biri de okullardır. Okullar, insanlar arasındaki etkileşimin yoğun olduğu kurumların başında gelmektedir (Catts ve Ozga, 1999). Okuldaki ilişkilerin güçlü olması, çalışanlar arasındaki güvenin yüksek olması ve çalışanların karar alma süreçlerine etkin katılım göstermesi okulların amaçlarını gerçekleştirmesini kolaylaştırmaktadır (Ekinci, 2008). Nitekim sosyal sermaye kavramı, ilk olarak okullar üzerindeki çalışmalarla ortaya çıkmıştır. Sosyal sermayeyi ilk olarak ileri süren Hanifan'a (1916) göre, toplumu oluşturan aileler veya bireyler arasındaki komşuluk, samimiyet ve dostluk gibi ilişkiler somut bir değer taşımaktadır. Okullar bir taraftan çevreleriyle etkileşim kurarken diğer taraftan hizmet alan öğrencilerin bilgi ve becerilerini geliştirmeye çalışmaktadır. Bir bakıma okulun akademik başarısı beşerî sermayeyi temsil ederken, çevresiyle olan yoğun ilişkilere bağlı olarak oluşan okul kültürü, sosyal sermayeye karşılık gelmektedir (Coleman, 1988; Rice ve Croninger, 2005). Ekinci (2008) okul topluluğundaki güven, bağlılık ve iş birliğinin okul kültürünü şekillendirdiğini belirtmektedir. Bu kapsamda okuldaki sosyal sermaye ve beşerî sermayenin geliştirilmesinde okul müdürlerine büyük görevler düşmektedir. Okul müdürlerinin öğretmenler arasındaki iş birliğini güçlendirecek sosyal aktiviteler düzenlemesi, çalışanları yönetim süreçlerine katması ve öğretmenlerin öğrenci başarısına yönelik çalışmalar yapması gibi faaliyetler okulun sosyal sermayesini geliştirmektedir.

Okullarda sosyal sermaye araştırmalarında genel olarak sosyal sermayenin öğrenci başarısı üzerindeki etkilerine odaklanmışlardır. Nitekim Coleman (1988), toplum içerisinde dezavantajlı aile çocuklarının okul sayesinde eğitim eşitsizliğini bir miktar azalttığını belirtmektedir. Kahraman ve Summak (2016) araştırmalarında sosyal sermayenin geliştirilebileceği ve çalışanların performanslarının artırılacağı sonucuna varmışlardır. Galindo, Sanders ve Abel (2017), okul temelli sosyal sermayenin müdür, öğretmen, öğrenci ve

ailelere hizmet eden önemli bir kaynak olduğu ortaya koymuşlardır. Plagens (2010) araştırmasında öğretmen kalitesi, öğretmen deneyimleri, öğretmen başına düşen öğrenci sayısının okul performansı üzerinde etkili olduğunu ileri sürmektedir. Ona göre, bireyler arasındaki ilişkileri kolaylaştırmak, sosyal ilişkileri geliştirmek gibi sosyal sermaye unsurlarının da okul performansını etkilemektedir. Söz konusu araştırmalar, sosyal sermayenin okullar için değerli bir varlık olduğunu ortaya koymuşlardır.

Sosyal sermaye kavramsal tanımlamadan ziyade unsurlarıyla ifade edilmektedir. Sosyal sermaye tanımlama çalışmalarında çoğunlukla ilişki ağları, güven, bağlılık, mütakabiliyet ve katılım unsurlarına vurgu yapılmaktadır (Coleman, 1988; Fukuyama, 2005; Nahapiet ve Ghosal, 1997; Putnam, 1995; Wolcoock 2001). Ancak sonraki dönemlerde eğitim alanında yapılan deneysel araştırmalarda bu unsurların boyut olarak kullanıldığı görülmektedir. Dünya Bankası, sosyal sermaye unsurlarını bilgi ve iletişim, sosyal ağlar, kolektif eylem ve iş birliği, güven ve dayanışma, katılım, güçlendirme ve politik eylem şeklinde sıralamıştır (Harriss ve De Renzio, 1997). Bullen ve Onyx (2000), çalışmalarında güven duygusu, farklılıklara tolerans, yerel topluluklara katılım, komşuluk bağlantıları boyutlarını kullanmışlardır. Meier (1999) sosyal sermayeyi sosyal kapalılık, ailelerin okula katılımı, aileler arasındaki iletişim, öğrenci-öğretmen etkileşimi şeklinde boyutlandırmıştır. Takakura, Hamabata, Ueji ve Kurihara (2014) okuldaki sosyal sermayeyi öğretmen ve öğrenci arasındaki karşılıklılık, güven ve komşuluk ilişkileri ile ölçmeye çalışmışlardır.

Ulusal alan yazında okullarda sosyal sermayeyi ölçmek amacıyla çeşitli ölçme araçları geliştirilmiştir. Ekinci (2008), Ersözlü (2008), Kahraman ve Summak (2016) geliştirdikleri ölçme araçlarında genel olarak alanyazında vurgulanan sosyal ilişki ağları, güven, bağlılık ve yönetim süreçlerine katılım boyutlarını kullandıkları görülmüştür. Söz konusu araştırmada da benzer boyutlar kullanılmakla birlikte, farklı olarak okulda sosyal sermayeyi geliştirebileceği düşünülen okuldaki kültürel bellek boyutu ele alınmıştır. Okullarda sosyal sermaye düzeyinin belirlendiği bu araştırmada bağlılık, sosyal etkileşim ağları, katılım, güven ve kültürel bellek bileşenleri boyut olarak incelenmiştir. Böylece bu ölçme aracı, ilerleyen dönemlerde okullarda sosyal sermaye düzeyini belirlemeye yönelik yapılacak ampirik araştırmalara katkı sunmayı amaçlamaktadır. Sonuç olarak bu araştırmanın amacı, okullarda sosyal sermaye düzeyini ampirik olarak ortaya koyabilecek bir ölçme aracı geliştirmektir.

Yöntem

Çalışma Grubu

Bu araştırmaya Ankara ili Merkez Yenimahalle ilçesi, Anadolu ve Mesleki ve Teknik Anadolu liselerinde görev yapan farklı branşlardaki öğretmenler katılmıştır. Araştırmaya gönüllü olarak katılım gösteren ve rastgele olarak seçilen 250 öğretmen araştırmanın çalışma grubunu oluşturmuştur. Ölçek geliştirme süreçlerinde katılımcı sayısının belirlenmesinde ölçek madde sayısının en az beş katının olması önerilmektedir (Büyüköztürk, Kılıç-Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2014). Bu araştırmada da ölçek geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları sırasında oluşabilecek sorunlar ortadan kaldırmak amacıyla madde sayısının dört katına ulaşılmaya çalışılmıştır. Uygulama sonrasında geriye dönen ölçek sayısı 200 olmuş, değerlendirilmesi uygun olmayan 7 ölçek formu inceleme dışı bırakılmış ve nihai olarak 193 ölçek üzerinden analizler yapılmıştır. Katılımcıların %71,3'u kadın öğretmenlerden oluşurken %28,7'si erkek öğretmenlerden oluşmaktadır. Araştırmaya katılan öğretmenler mesleki kıdemlerine göre incelendiğinde, katılımcıların %17'si 0-5 yıl, %10,3'ü 6-10 yıl, %13,1'i 11-15 yıl, %20,8'i 16-20 yıl ve %38,9'u 21 yıl ve üzeri aralıklarını oluşturmaktadır.

İşlem

Okullarda Sosyal Sermaye Ölçeği “bağlılık” “sosyal etkileşim bağları” “güven” “katılım” ve “kültürel bellek” alt boyutlarından oluşmaktadır. Okullarda sosyal sermaye düzeyinin belirlenmesi için öncelikle sosyal sermayeye ilişkin yurt içindeki ve yurt dışındaki alanyazın taraması sonucunda geliştirilen ölçme araçlarında “kültürel bellek” dışındaki boyutların kullanıldığı görülmüştür. Söz konusu boyut ise, kuramsal çerçeveden hareketle araştırmacı tarafından eklenmiştir. Okullarda sosyal sermaye ölçeği, araştırmacı tarafından ilgili alanyazın taraması ve kavrama ilişkin ampirik araştırmalar referans alınarak geliştirilmiştir. Bu kapsamda, Adler ve Kwon (2002), Catts ve Ozga (2005), Cohen ve Prusak (2001), Coleman (1988), Ekinci (2008), Fukuyama (2005), Moolenaar, Day ve Slegers (2011), Nahapiet ve Ghosal (1998), Putnam (1995) ve Töremen'in (2002) kavrama yönelik araştırmaları sosyal sermaye ölçeğinin geliştirilmesinde temel referans noktası olmuştur. Alanyazına dayalı olarak geliştirilen sosyal sermaye ölçeği, 75 maddelik bir madde havuzundan oluşmuştur.

Geliştirilen “Okullarda Sosyal Sermaye” ölçeğinin içerik ve kapsam geçerliliğinin belirlenebilmesi için tez danışmanı, eğitim yönetimi ile ölçme ve değerlendirme ile araştırma ve istatistik alanında uzman kişilerin görüş ve önerileri doğrultusunda yeniden düzenlenmiştir. Ön uygulama için son şekli verilen ölçme aracı iki bölümden oluşmuştur. Ölçme aracının birinci bölümünde katılımcıların kişisel bilgilerini, ikinci bölümünde ise öğretmenlere göre okullarda

sosyal sermaye algılarına yönelik ifadeler yer almıştır. Veri toplama aracının ön uygulama çalışması için oluşturulan şekli, katılımcıların kişisel bilgilerine ilişkin altı sorudan, sosyal sermaye düzeyine yönelik 55 ifadeden oluşmuştur.

Ölçme aracının maddelerinin güvenilirliğini saptamak için ise Cronbach's Alpha Katsayısı ve düzeltilmiş madde toplam korelasyonları hesaplanarak elde edilmiştir. Bu noktada, Büyüköztürk (2011) madde toplam korelasyonu .30 ve daha yüksek olan maddelerin bireyleri iyi derecede ayırt ettiği, faktör analizinde ise .45 ve daha yüksek faktör yük değerlerinin maddelerin seçiminde iyi bir ölçüt olduğunu bildirmektedir. Bu çalışmada da maddelerin ayırt ediciliği için .30 ve faktörlerin seçimi için ise .45 alt kesim noktası olarak benimsenmiştir.

Bulgular

Okullarda sosyal sermaye ölçeği, “bağlılık” “sosyal etkileşim bağları” “güven” “katılım” ve “kültürel bellek” boyutlarından oluşmaktadır. Ölçek, “hiç katılmıyorum ile tamamen katılıyorum” aralığında sıralanan 5’li likert tipi şeklinde derecelenmektedir. Yapı geçerliği için uygulanan Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) sonucunda sosyal sermaye ölçeğinin KMO (Kaiser Meyer Olkin) değeri .93 ve Barlett Küresellik testinin anlamlı ($p<.05$) olması, verilerin faktör analizi için uygun olduğunu göstermiştir. Bu kapsamda ölçeğin yapı geçerliğini incelemek için, AFA eğik döndürme yapılmıştır. Bu faktör gruplarından herhangi birisine girmeyen tek başına faktör oluşturan 7, 8, 19, 36, 37, 38, 39. ve 40. maddeler ve binişik olan 11, 20, 22, 25, 30, 42, 49. ve 50. maddeler değerlendirmeye alınmamıştır. Güvenirlik analizinde madde toplam korelasyonları .30’un altında olan 32, 34, 35, 44. ve 50. maddeler de analiz dışı bırakılarak geçerlik ve güvenilirlik analizleri yeniden yapılmıştır. Sosyal sermaye ölçeğine ilişkin faktör ve madde analizi sonuçları Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1: Sosyal Sermaye Ölçeği Açıklayıcı Faktör ve Güvenirlik Analizleri

Boyut	Maddeler	Faktör Yüklere	Madde Toplam Korelasyonu
	Öğretmenler,		
Bağlılık	1-Bu ortamda çalışmaktan mutluluk duyarlar.	.66	.61
	2-Okulun sorunlarını kendi sorunu olarak görürler.	.78	.77
	3-Okulun sunduğu olanaklardan memnundur.	.62	.70
	4-Okulun çalışanı olmaktan gurur duyarlar.	.75	.77
	5-“Okulumun başarısı benim başarımdır” inancına sahiptirler.	.76	.74
	6-“Ben” yerine “biz” duygusunu taşırlar.	.74	.78
	Açıklanan varyans: %15.24	$\alpha=.90$	
	7-Velilerle yakın ilişkiler içerisinde.	.60	.65

Sosyal Etkileşim Bağları	8-Sevinçlerini ve hüznlerini paylaşırlar.	.58	.65
	9-Çalışma arkadaşlarıyla telefonla / sosyal medya araçlarıyla iletişim	.71	.67
	10-Mesai dışında da bir araya gelirler.	.74	.71
	11-Sosyal, kültürel etkinliklere katılmaya özendirilirler.	.72	.70
	12-Sosyal faaliyetlere (kermes, sergi, piknik, gezi vb.) katılırlar.	.75	.71
	13-Başarılarından (ödül, terfi, tez bitirme vb.) dolayı kutlanırlar.	.56	.66
	14-Sivil toplum kuruluşlarıyla (sendika, dernek vb.) iletişim	.55	.64
15-Öğrenci kulüplerinin faaliyetlerine destek verirler.	.53	.63	
16-İl / ilçe Millî Eğitim Müdürlükleriyle olumlu ilişkiler içerisindedirler.	.45	.59	
Açıklanan varyans: %16.48		$\alpha=.91$	
Güven	17-Birbirlerinden kuşku duymazlar.	.65	.75
	18-Birbirlerine karşı dürüsttürler.	.69	.79
	19-Okulda olmadıkları zamanlarda bile haklarının korunacağından	.68	.81
	20-Yöneticilerin uygulamalarında adil olduğunu düşünürler.	.65	.77
	21-Birbirlerinin dedikodusunu yapmazlar.	.70	.75
	22-Yöneticiler ile açık ilişkiler içerisindedirler.	.72	.79
Açıklanan varyans: %12.70		$\alpha=.92$	
Bu okulda;			
Katılım	23-Veliler okuldaki etkinliklere ilgi gösterir.	.61	.38
	24-Yöneticiler alınan kararlara çalışanları da katar.	.41	.54
	25-Veliler okulun amaçlarını benimserler.	.79	.50
	26-Velilerin kişisel gelişimine (okuma-yazma, bilgisayar kursu vb.) katkı sunulur.	.70	.45
Açıklanan varyans: %9.01		$\alpha=.74$	
Kültürel Bellek	27- Ayrılan veya emekli olan çalışanlar törenlerle uğurlanır.	.85	.70
	28- Emeklilik veya başka nedenlerle (sağlık, ailevi sorun vb.) ayrılanlarla ilişkiler sürdürülür.	.79	.71
	29- Okulun geçmişine yönelik hikâyeler anlatılır.	.70	.74
	30- Deneyimliler ile yeni gelenler arasında ortak bir dil kullanılır.	.63	.73
	31- Okulun köklü vizyon ve misyon ifadelerine önem verilir.	.67	.74
Açıklanan varyans: %11.40		$\alpha=.89$	
Toplam varyans= % 64.83		Bartlett' Küresellik Testi= 4036.97 (p<.05)	
KMO= .93		$\alpha= .94$	

Açımlayıcı faktör ve güvenilirlik analizlerinin incelendiği Tablo 1’de, sosyal sermaye ölçeğinin beş faktörden oluştuğu belirlenmiştir. Sosyal sermaye ölçeğinin 6 maddeden oluşan “bağlılık” boyutunun faktör yük değerleri .62 ile .77 sıralanmış ve toplam varyansın %15.24’ünü açıklamıştır. Bağlılık boyutunun madde toplam korelasyonları .61 ile .78 arasında değişmiş ve iç güvenilirlik katsayısı $\alpha=.90$ olduğu görülmüştür. Sosyal sermayenin ikinci faktörünü oluşturan “sosyal etkileşim bağları” boyutunda faktör yük değerleri .45 ve .75 arasında yer almıştır. Bu boyut toplam varyansın yaklaşık %16.48’ini açıklamakta ve 10 maddeden oluşmuştur. Bu boyutun madde toplam korelasyonları .59 ile .71 arasında değişmiş ve iç güvenilirlik katsayısı $\alpha=.91$ olarak bulunmuştur.

Sosyal sermayenin üçüncü faktörünü oluşturan “güven” boyutu, toplam varyansın %12.70’ini açıklamaktadır. Faktör yük değerleri .65. ile .72 aralığında sıralanmıştır. Güven boyutunun madde toplam korelasyonları .75 ile .81 arasında değişmiş ve iç güvenilirlik katsayısı $\alpha= .92$ olarak bulunmuştur. Dördüncü faktörü oluşturan 4 maddelik “katılım” boyutu, toplam

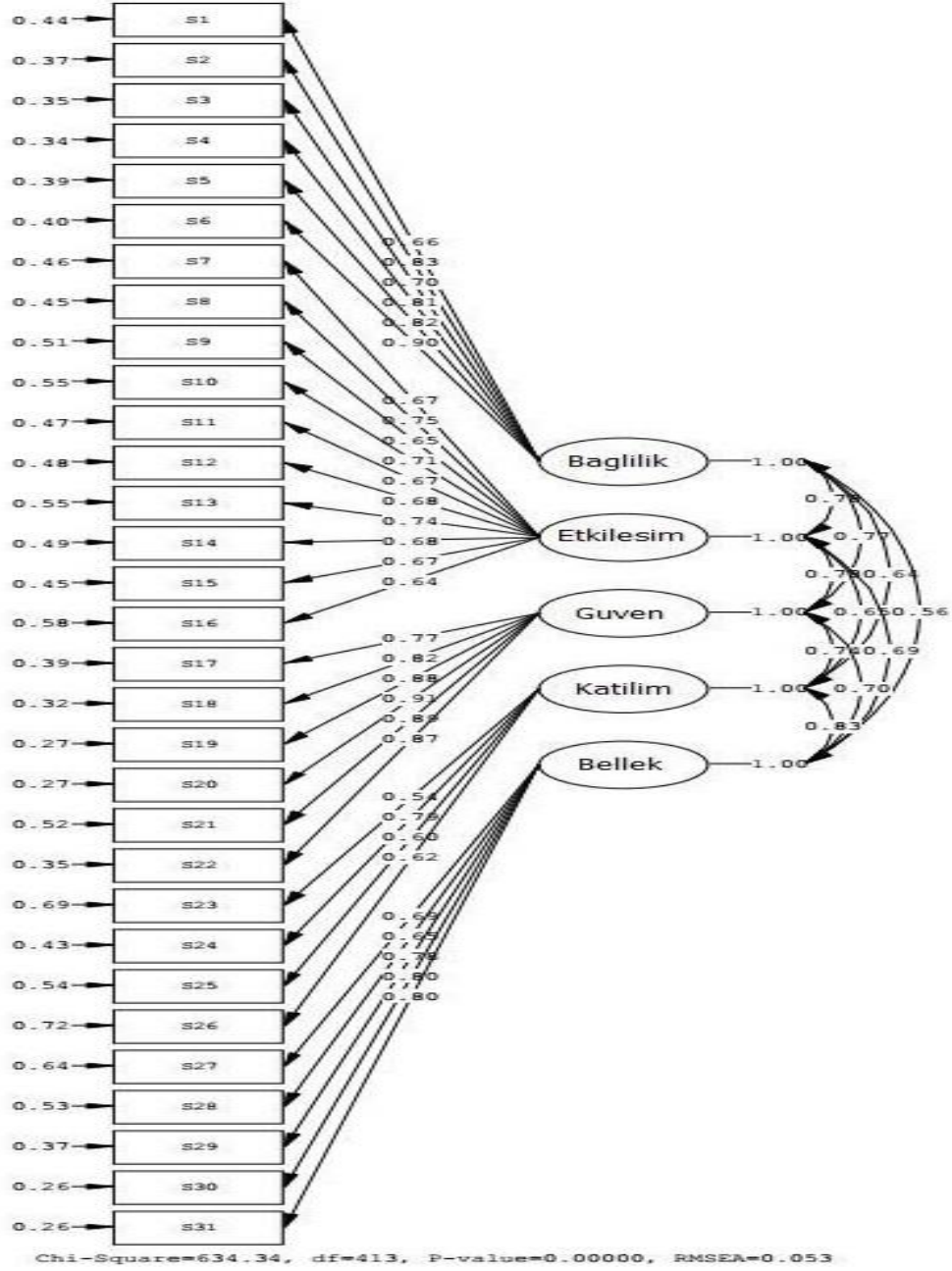
varyansın %9.01'ini açıklamış ve faktör yük değerleri .41 ile .79 arasında sıralanmıştır. Ayrıca katılım boyutunun madde toplam korelasyonları .38 ile .54 arasında değişmiş ve güvenilirlik katsayısı $\alpha = .74$ 'tür. Sosyal sermayenin beşinci boyutu oluşturan “kültürel belleğin” faktör yük değerleri .63 ile .85 arasında değişmiştir. Beş maddeden oluşan bu boyutun açıkladığı toplam varyans %11.40'tır. Madde toplam korelasyonları .70 ile .74 arasında değişen bu boyutun iç güvenilirlik katsayısı $\alpha = .89$ olarak bulunmuştur.

Doğrulayıcı Faktör Analizinde (DFA) ise, modelin veriye uyumunun farklı yönlerini değerlendiren farklı uyum istatistikleri belirlenmektedir. Bu farklı uyum istatistiklerinden en yaygın kullanılan ve en sık rapor edilen uyum indeksleri, en genel uyum istatistiği olan X^2/sd değeri ve ardından CFI, GFI, AGFI ve RMSEA değerleridir (Sümer, 2000). Doğrulayıcı faktör analizinde ulaşılan sonuçlar değerlendirilirken ölçüt alınan ve bu araştırmada rapor edilen uyum iyiliği değerleri (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2010) Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2: Doğrulayıcı Faktör Analizi Modelinde Uyum İndeksleri İçin Kabul Değerleri

Uyum Ölçütü	Mükemmel Uyum	Kabul Edilebilir Uyum	DFA Sonuçları
p değeri	$.05 < p \leq 1.00$	$.01 \leq p \leq .05$.00
X^2/df	$0 \leq X^2/df \leq 2$	$2 < X^2/df \leq 3$	1,53
RMSEA	$0 \leq RMSEA \leq .05$	$.05 < RMSEA \leq .08$.03
CFI	$.96 \leq CFI \leq 1.00$	$.90 \leq CFI < .95$.96
GFI	$.91 \leq GFI \leq 1.00$	$.85 \leq GFI < .90$.90
AGFI	$.90 \leq AGFI \leq 1.00$	$.85 \leq AGFI < .90$.87

Sosyal sermaye ölçeği verilerinin açımlayıcı faktör analizi sonucunda oluşan faktörleri doğrulamak amacıyla DFA yapılmıştır. Sosyal Sermaye Ölçeği doğrulayıcı faktör analizinin diyagramı, standardize edilmiş regresyon katsayısı ve hata değerleri Şekil 1'de gösterilmiştir.

Şekil 1: Sosyal sermaye ölçeği doğrulayıcı faktör analizi sonuçları

Şekil 1 incelendiğinde, beş boyuttan oluşan sosyal sermaye ölçeğinin verilerle uyumunu test etmek amacıyla ikincil derece DFA yapılmıştır. Model veri uyumu için hesaplanan Ki-Kare değerinin serbestlik derecesine oranı ($X^2/sd= 1,53$) başta olmak üzere AGFI dışındaki uyum indekslerinin (RMSEA = .032, GFI= .90, AGFI = .87, CFI = .96) mükemmel uyum gösterdiğine işaret etmektedir. AGFI değerinin düşük olması, örneklemin büyüklüğünün küçük olmasından kaynaklanmaktadır (Jöreskog ve Sörbom, 2000, 182; Sümer, 2000, 60). Bu kapsamda mevcut uyum indekslerine göre ölçek faktör yüklerinin doğrulandığı ifade edilebilir.

Sonuç

Okullarda sosyal sermaye düzeyini belirlemeyi amaçlayan bu araştırmada ölçek içeriğinin uzman görüşleri doğrultusunda kapsam geçerliği sağlanmıştır. Ölçeğin yapı geçerliğini test etmek amacıyla yapılan AFA sonucunda açıklanan varyans yaklaşık olarak %64 olarak bulunmuştur. Ölçek geliştirme süreçlerinde açıklanan toplam varyans oranının minimum %30 olması göz önünde bulundurulduğunda (Büyüköztürk, 2011), mevcut ölçeğin yapı geçerliği ölçütlerinin karşılandığı görülmüştür. Bununla birlikte AFA sonuçlarını doğrulamak için uygulanan DFA sonucunda, bazı uyum indekslerinin mükemmel düzeyde bazı uyum indekslerinin ise iyi düzeyde uyum göstermiştir. Madde güvenirliği için bakılan Cronbach Alpha iç tutarlılık değerleri boyutlar bağlamında birbiriyle tutarlı olduğu ve Alpha güvenirlik katsayısının alanyazında belirlenen ölçütleri karşılamıştır. Sosyal sermaye ölçeğinin madde ayırt ediciliği için incelenen madde toplam korelasyonu sonuçlarına göre madde ayırt ediciliğinin yeterli düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Sosyal sermaye ölçeğinin geçerlik ve güvenirlik çalışmaları sonucunda, mevcut ölçek maddelerinin geçerli ve güvenilir olduğu söylenebilir.

Okullarda paydaşların bilgi ve becerilerinin geliştirilmesine yönelik beşeri sermayenin yalnız başına bir anlam ifade etmediği bir gerçektir. Zira okullar okul müdürü, öğretmen, öğrenci ve veli arasındaki etkileşimi sonucunda gelişen sosyal kurumlardır. Okul paydaşları arasındaki ilişkiler, güven ve bağlılık gibi unsurlar okulların gelişimine katkıda bulunmaktadır. Mevcut ölçek okulda müdür, öğretmen, öğrenci ve veliler arasındaki etkileşim düzeyinin belirlenmesi noktasında önemli olacağı düşünülmektedir. Okuldaki ilişki ağlarının varlığı, okulun amaç ve hedeflerinin gerçekleşmesinde paydaşların birlikte hareket etmesinde etkili olmaktadır. Bununla birlikte çalışanlar arasındaki güven, dürüstlük, samimiyet gibi değerler, öğretimin geliştirilmesine yönelik paydaşlar arasındaki bilgi paylaşımının yaygınlaşmasını sağlamaktadır. Çünkü okulun paydaşları arasındaki güvensizlik, okul kaynaklarının etkili bir şekilde kullanılmasını engellemekte, çalışanların motivasyonlarını düşürmekte ve okulun akademik başarısının azalmasına neden olabilmektedir. Ayrıca bir taraftan okul dışındaki paydaşların başındaki gelen ailelerin okuldaki kararlara katılması, diğer taraftan okul çalışanlarının ailelerin gelişimine yönelik etkinlikleri sosyal sermayenin katılıma yönelik bir birikim olduğunu ortaya koymaktadır. Bu sebeple, geliştirilen bu ölçeğin araştırmacılara okul paydaşları arasındaki sosyal sermaye birikiminin ortaya konulması ve iyileştirilmesine yönünde yapacakları çalışmalarda önemli sonuçlar elde edecekleri ifade edilebilir.

Kaynaklar

- Adler, P. S. ve Kwon, S. W. (2002). Social capital: Prospects for a new concept. *Academy of Management Review*, 27(1), 17-40.
- Balcı, A. (2013). *Sosyal bilimlerde araştırma, yöntem, teknik ve ilkeler (10. Baskı)*. Ankara: Pegem Akademi.
- Bullen, P. and Onyx, J. (2000). Measuring social capital in five communities. *Journal of Applied Behavior Science*, 36(1), 23-42.
- Büyüköztürk, Ş. (2011). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem Akademi.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Catts, R. ve Ozga, J. (2005). What is social capital and how might it be used in Scotland's schools? *Centre for Educational Sociology*, 36-39.
- Cohen, D. ve Prusak, L. (2001). *Kavrayamadığımız zenginlik kuruluşların sosyal sermayesi (Çev. A. Kardam)*. İstanbul: Mess Yayınları.
- Coleman, J. S. (1988). Social capital in the creation of human capital. *American Journal of Sociology*, 95-120.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G. ve Büyüköztürk, Ş. (2010). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik: SPSS ve LISREL uygulamaları*. Ankara: Pegem Akademi.
- Ekinci, A. (2008). *Genel liselerdeki sosyal sermaye düzeyinin ÖSS başarısına etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Elâzığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ersöz, A. (2008). *Sosyal sermayenin ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin iş doyumuna etkisi. Tokat ili örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Elâzığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Fukuyama, F. (2005). *Güven: sosyal erdemler ve refahın yaratılması (Çev. L. Cinemre)*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Galindo, C., Sanders, M. ve Abel, Y. (2017). Transforming educational experiences in low-income communities: a qualitative case study of social capital in a full-service community school. *American Educational Research Journal*, 54(1), 140-163.
- Hanifan, L. J. (1916). The rural school community center. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 67, 130-138.
- Harriss, J. ve De Renzio, P. (1997). Missing link or analytically missing? The concept of social capital. *Journal of International Development*, 9(7), 919-937.
- Jöreskog, K., G. ve Sörbom, D. (2000). *LISREL 8: New statistical features*. Scientific Software International.
- Kahraman, M. ve Summak, M. S. (2016). Öğretmenlerin psikolojik sermayelerinin geliştirilmesine yönelik bir karma yöntem araştırması. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 26, 482-504.
- Meier, A. (1999). *Social capital and school achievement among adolescents*. Center for Demography and Ecology, University of Wisconsin-Madison.
- Moolenaar, N., M., Daly, A. J. ve Slegers, P. J. (2011). Ties with potential: Social network structure and innovative climate in Dutch schools. *Teachers College Record*, 113(9), 1983-2017.

- Nahapiet, J. ve Ghoshal, S. (1998). Social capital, intellectual capital, and the organizational advantage. *Academy of Management Review*, 23(2), 242-266.
- Plagens, G. K. (2011). Social capital and education: Implications for student and school performance. *Education and Culture*, 27(1), 40-64.
- Putnam, R. D. (1995). Bowling alone: America's declining social capital. *Journal of Democracy*, 6(1), 65-78.
- Rice J. K. ve Croninger, R. G. (2005). Resource generation, reallocation, or depletion: An analysis of impact of reconstitution on school capacity. *Leadership and Policy in Schools*, 4(2), 73-103.
- Sümer, N. (2000). Yapısal eşitlik modelleri: Temel kavramlar ve örnek uygulamalar. *Türk Psikoloji Yazıları*, 3(6), 49-74.
- Takakura, M., Hamabata, Y., Ueji, M. ve Kurihara, A. (2014). Measurement of social capital at school and neighborhood among young people. *Japan Association School Health*, 10(1), 1-8.
- Töremen, F. (2002). Okullarda sosyal sermaye: Kavramsal bir çözümleme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 8(4), 556-573.
- Woolcock, M. (2001). The place of social capital in understanding social and economic outcomes. *Canadian Journal of Policy Research*, 2(1), 11-17.

Extended Abstract

Purpose

Schools are one of the organizations that serves a society. Schools are one of the leading institutions where there is intensive interaction between people. When relationships are strong in the society of a school, trust among workers are high. Consequently, workers actively participate in decision-making processes and it is easier to realize the objectives of a school. Also, school principals hold a significant responsibility in developing social capital in schools. Activities such as school principals' organizing social activities to boost cooperation among workers, including workers into decision-making in management and leading workers in efforts considering students' success improve the social capital of a school. In national literature, there are various studies that were developed to test social capital in schools. These scales were usually observed to focus on dimensions such as social relationship networks, trust, commitment and participation which were underlined in the literature. While it shares some aspects with other studies in the literature, this article studies the dimension of cultural memory which is thought to develop the social capital in schools regarding cultural memory.

In this study, which identifies the level of social capital in schools, the components commitment, social interaction networks, participation, trust and cultural memory were investigated as dimensions. In this sense, the development of this scale is significant, and it contributes to the literature by paving the way for future studies in identifying the levels of social capital in schools. In this context, the goal of this study is to develop a scale that can empirically identify the level of social capital in schools.

Method

Teachers from different specialties who work at Anatolian High Schools and Vocational and Technical Anatolian High Schools in Yenimahalle district of Ankara made up the participants of this study. In the process of developing a scale, it is suggested that the number of participants should be at least three times the number of the items in the scale. Accordingly, this study aimed to have participants four times the number of items in order to rule out the potential problems regarding validity and reliability. The number of scales received was 200 after the study and 7 scale forms that were not appropriate for analysis were excluded. Consequently, the study was undertaken on 193 data. 71.3% of the participants are females while 28.7% are male teachers.

The scale of social capital in schools which was developed based on the literature consists of

the sub-dimensions “commitment”, “social interaction relationships”, “trust”, “participation” and “cultural memory”. In order to identify the level of social capital in schools, firstly, as a result of the literature review, it was observed that dimensions other than “cultural memory” were used in the scales developed. This dimension was added by the researcher considering the theoretical framework. The scale of social capital was developed by the researcher based on the relevant literature and it consists of an item pool of 75 items.

In order to identify the construct and content validity of “The Scale of Social Capital in Schools”, the views of the thesis advisor, experts in educational administration, assessment and evaluation, and experts in statistics and research were considered and the scale was reorganized with regard to these views and suggestions. The preliminary version of the scale consisted of two parts. In the first part of the scale there were statements on participants’ personal information while the second part consisted of statements that were about teacher’s perceptions with regard to social capital in schools. The data collection tool that was prepared for the preliminary study consisted of 6 items about personal information and 55 statements about the level of social capital. In order to identify the reliability of the scale, Cronbach’s Alpha coefficient and total item correlation were calculated and the discrimination power of each item was examined. At this point, Büyüköztürk (2002) stated that the items that have a .30 or more discriminate individuals at a good level and that .45 or more load factor values in factor analysis are good determiners in selecting items. Accordingly, as the bottom cut-off point this study also adopted .30 for item discrimination and .45 for the selection of the factors.

Results

In this study which aimed to identify the level of social capital in schools, the content validity of the scale was established via expert opinion. As a result of the EFA that was undertaken to test the construct validity of the scale, the variance that was accounted for was found to be around 64%. The CFA results that were undertaken to confirm the EFA results suggested that some fit indices were at perfect level while some others were found to be at a good level. The Cronbach’s Alpha internal consistency values that were analyzed to ensure item reliability were found to be consistent in the context of the dimensions and the Alpha reliability coefficients were observed to meet the criteria defined in the literature. According to the results of the total item correlation that was analyzed for the discriminatory power of the items of the social capital scale, item discrimination was found to be satisfactory. The results of the reliability and validity tests suggested that the current scale is a valid and reliable assessment instrument which can be used in schools to identify students’ social capital levels. In the future, this scale can be used in the empirical studies that will be undertaken on the issues around social capital in schools.

Copyright of International Journal of Turkish Literature, Culture, Education is the property of International Journal of Turkish, Literature, Culture, Education and its content may not be copied or emailed to multiple sites or posted to a listserv without the copyright holder's express written permission. However, users may print, download, or email articles for individual use.